

ISSN: 2146-1961

Aydin, S. (2021). Covid-19 Pandemisi Sürecinde Fen Bilimleri Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulaması Dersi İle İlgili Görüşleri, *International Journal of Eurasia Social Sciences (IJOESS)*, 12(45), 677-693.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijoess.2970>

Makale Türü (ArticleType): Araştırma Makalesi

COVID-19 PANDEMİSİ SÜRECİNDE FEN BİLİMLERİ ÖĞRETMEN ADAYLARININ ÖĞRETMENLİK UYGULAMASI DERSİ İLE İLGİLİ GÖRÜŞLERİ¹

Süleyman AYDIN

Doç. Dr, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi, Ağrı, Türkiye, yupul@hotmail.com

ORCID: 0000-0002-1759-0567

Gönderim tarihi: 13.05.2021

Kabul tarihi: 19.08.2021

Yayın tarihi: 07.09.2021

Öz

Bu araştırma Fen Bilgisi öğretmen adaylarının, uygulama rehber öğretmenlerinin ve akademisyenlerin Yeni Tip Coronavirüs (Covid-19) nedeniyle ara verilen öğretmenlik uygulaması dersi ile ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırma 2019-2020 eğitim-öğretim döneminde Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören sekiz fen bilimleri öğretmen adayı, sekiz uygulama öğretim elemanı, sekiz uygulama rehber öğretmeniyle yürütülmüştür. Araştırmada nitel olgubilim (fenomenoloji) modeli kullanılmıştır. Verilerin elde edilmesinde eğitime uzaktan devam eden fen bilimleri öğretmen adaylarına Öğretmenlik Uygulaması dersinde edinmeleri gereken mesleki yeterlilikler ve süreçte yaşadıkları zorluklara yönelik yarı yapılandırılmış sekiz açık uçlu soru, yarı yapılandırılmış sekiz açık uçlu soru rehber öğretmenlere ve yarı yapılandırılmış sekiz açık uçlu soru da Öğretim elemanı akademisyenlere yöneltilmiş ve sonra cevaplar analiz edilmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre uygulama öğretim elemanları, bu salgınının ayırım yapılmaksızın bütün branşları etkilediğini, öğrencilere gerekli desteği veremediklerini vurgulamışlardır. Yüksek Öğretim Kurumu'nun öğretmen adaylarına sunduğu kaynak ve imkânların da yetersiz olmasından dolayı uygulamalı bir ders olan Öğretmenlik Uygulaması dersinin daha verimli olması adına bu dersin telafisinin yapılması gerektiğini önermişlerdir. Fen Bilgisi öğretmen adayları, örgün devam edilemeyen öğretmenlik uygulaması dersinin bu şekliyle yürütülmesinin meslek hayatlarında kendileri için bir dezavantaj oluşturacağını, öğretmenlik uygulaması dersi için verilen ödev ve proje çalışmalarını verimli bulduklarını, uzaktan eğitimin yetersiz olduğunu, dersin telafisinin yapılması gerektiğini ifade etmişlerdir. Çoğu zaman uzaktan eğitim derslerine katılamamalarına rağmen bu süreçte yaşadıkları zorlukların üstesinden gelmede daha çok üniversitedeki öğretim elemanlarının kendilerine yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. Benzer şekilde uygulama rehber öğretmenleri öğretmenlik uygulaması dersini formal yolla alamayan fen bilimleri öğretmen adaylarının meslek hayatında yetersiz olacaklarını, meslek hayatlarında öğrencilerle iletişim kurmakta zorlanacaklarını ve dersin telafisinin yapılması gerektiğini vurgulamışlardır.

Anahtar kelimeler: Covid-19 pandemisi, öğretmenlik uygulaması, fenomenoloji.

¹ Bu çalışma 18 - 21 Nisan 2019'da Muğla'da düzenlenen 3. ULUSLARARASI AVRASYA SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ'nde sözlü bildiri olarak sunulan çalışmanın genişletilmiş halidir.

OPINIONS OF SCIENCE TEACHER CANDIDATES ON TEACHING PRACTICE COURSE DURING THE PROCESS OF COVID-19 PANDEMIC¹

ABSTRACT

This study was carried out to determine the opinions of pre-service science teachers, practise science teachers and academicians about The Teaching Practice Course, which was interrupted due to the New type of Coronavirus (Covid-19) pandemic. The research was conducted with eight pre-service science teachers, eight instructors, and eight practise science teachers at Ibrahim Cecen University of Agri Education Faculty in the 2019-2020 academic year. Qualitative phenomenology (phenomenology) model was used in the research. To obtain data for this research, semi-structured eight open-ended questions about the achievements that science teacher candidates need to acquire in the Teaching Practice course and the difficulties they experience in the process were directed to science teacher candidates who continue their education remotely, eight open-ended questions to practise teachers and semi-structured eight open-ended questions were directed to lecturers and then the answers were analyzed. According to the findings of the study, the lecturers emphasized that this epidemic affected all branches without discrimination and that they could not provide the students with the necessary support. Due to the insufficient resources and opportunities offered by the Higher Education Council to teacher candidates, they suggested that this lesson should be compensated in order to make the Teaching Practice lesson more efficient. The science teacher candidates stated that conducting the teaching practice course, which cannot be attended in formal, in this way would create a disadvantage for them in their professional life, that they found the homework and projects given for the teaching practice lesson productive, that they found the distance education was insufficient, and the lesson should be compensated. Most of the time, although they could not attend the distance education courses, they stated that mostly the lecturers at the university helped them to overcome the difficulties they experienced during this process. Similarly, the practise science teachers emphasized that the science teacher candidates who cannot take the teaching practice course in a formal way will be insufficient in their professional life, they will have difficulty in communicating with the students in their professional life and the lesson should be compensated.

Keywords: Covid-19 pandemic, teaching practise, fenomenology

---

¹ This study was an extended version of the study presented as an oral presentation at the 3rd International Congress of Eurasian Social Sciences in Muğla between 21-21 April 2019.

GİRİŞ

İnsanlık tarihinin başlangıcından bu yana insanlar öncelikli olarak kendilerini sonrasında ise çevrelerini gözlemleyerek meydana gelen olayları anlamlandırma gayesinde bulunmuşlardır (Ayvacı ve Bebek, 2017). Bu gayeler doğrultusunda ise gözleme şansı buldukları durumlar ile ilgili tanımlama ve iç içe geçmiş olan olaylar ile ilgili de özümleme çalışmaları yerine getirirken gözlemleyemedikleri durumlara ise anlamlar yüklemektedirler. İnsanların anlamlandırma gayesi temelinde yapmış oldukları bu faaliyetler, faaliyetlerin içerisinde yer alan problemler ve çözümlenmesi için yürütülen araştırmalar sonucunda elde ettikleri deneyimler fen bilimleri şeklinde adlandırılan bir bilim dalının ortaya çıkmasına zemin hazırlamıştır (Kaptan ve Korkmaz, 2001).

Fen bilimi, bilginin tabiatını düşünme, var olan bilgi birikimini anlama ve yeni bilgi üretme sürecidir (YÖK/Dünya Bankası, 1997). Başka bir deyişle fen bilimi bir doğa bilimidir. İnsanların yaşadıkları çevreyi anlayıp yorumlama, bu karmaşık çevrede bir düzenlilik arama düşüncesini tetikleyen bilgi ve becerilerin özüdür (Hançer, Şensoy ve Yıldırım,2003).

Fen bilgisi eğitimi, çocuğun çevresindeki ilgi çekici ve şaşırtıcı zenginliğin eğitimidir. Çocuğun vücudunun ,yediği besinin, soluduğu havanın, içtiği suyun, beslediği hayvanın, bindiği arabanın, kullandığı elektriğin, ışığın, güneşin eğitimidir. Bu anlamda fen bilgisi eğitimi; çocuğun ilgi ve ihtiyaçları, gelişim düzeyi, istekleri, çevre imkanları göz önüne alınarak, uygun yöntem ve tekniklerle yapılması gereken, somut, kolay bir eğitimidir (Gürdal, 19889).

Bir diğer taraftan fen eğitimin amaçları; bireylere, içinde bulunduğumuz bilim ve teknoloji çağına uyum sağlayabilecek yeterlilik kazandırarak, üretilen buluşlardan her alanda verimli şekilde yararlanabilecek nitelikli insan yetiştirmeyi ve bilimin buluş ve gelişmelerin yanında her alanda gerekli olduğunu öğretmeyi hedeflemektedir. Fen Bilimlerindeki ilerlemeler, sadece bireylerin değil, ülkelerin ekonomik ve sosyal yaşantısını da önemli ölçüde etkilemektedir. Tıptan ekonomiye, tarımdan savunma sanayisine kadar hemen hemen her alanda, Fen Bilimlerinin izlerini görmek mümkündür. Bu yüzden ki öğrencilere fen eğitimiyle ilgili bilgileri ezberletmek yerine günlük hayatlarında karşılarına çıkabilecek problem türlerini çözebilmeye, sorgulama, test etme ve deney yönlendirerek bilimsel tutumları ve zihinsel süreç becerilerini yetenekleri ölçüsünde kazandırmak temel hedefimiz olmalıdır (İflazoğlu, 2000).

Fen bilgisi dersinin en iyi öğrenme yollarından biri öğrencilere kavram ve olayları doğrudan olarak sunmak yerine öğrencinin yaparak ve yaşayarak bilgiye ulaşmasını sağlamaktır. Bunun için de öğrenciye bilgiyi nasıl öğrenebileceğine yönelik yol gösterme, bilimsel inceleme ve araştırma yapma, düşünme gücünü geliştirme ve öğrenilen bilgilerin günlük hayatta kullanılabilir olması için bireyin sahip olduğu ilgi, yetenek ve potansiyeli kullanabilecekleri ortamlar sunan bir eğitim anlayışı ve ortamının olması önemli rol oynamaktadır (Cömert ve Balkankıyıcı, 2004; Öz, 2007; Sifoğlu, 2007). Öğrenciler eğer fen bilimlerinde öğretilen bilgilerin soyut olmadığını anlar ve kendi yaşantıları ile doğrudan alakalı olduğunu algılayarsa, fenne karşı ilgi ve tutumları artar böylece bilimi hissederek daha verimli öğrenme gerçekleştirirler (Karamüftüoğlu, 2012).

Görülen o ki bireylerin yaşantısında çok önemli yere sahip olan, hayatlarının her safhasını etkileyen, hayata uyum sağlamasını kolaylaştıran ve teknolojik gelişmeleri algılayıp, olay ve durumların karşısında mantıklı ve objektif yorum yapabilmek, en önemlisi de doğru karar verebilme alışkanlığını kazanabilmek için bireylerin fen bilgisi eğitiminden geçirilmesi büyük önem taşımaktadır (Hançer ve diğerleri, 2003; Fidan Dişiktili, 2011).

Fen bilgisi eğitiminde çok boyutlu ve kapsamlı bir konu olan öğretmen yetiştirme, Çelikten, Şanal ve Yeni'nin (2005), yapmış oldukları araştırmalar da belirttiği gibi öğretmen adaylarının seçimi ile başlayıp, mesleğe başlamadan önce verilen eğitimle, uygulama dönemiyle ve bu dönemdeki izleme-değerlendirme çalışmaları ile hizmet içi eğitim gibi konuların tamamını kapsamaktadır. Öğretmen eğitiminde yapılması gereken en önemli şey, kalitenin nasıl artırılabilir olduğu olmalıdır. Toplumunu oluşturan bireylerin değişimini ve gelişimini hedefleyen eğitim programlarının niteliğinin sürekli olarak gözden geçirilmesi ve iyileştirilmesi gerekmektedir. Eğitim programlarının uygulayıcısı olan öğretmenlerin mesleki bilgi ve becerileri yönünden yeterli olması, olumlu kişilik özelliklerine sahip olması, etkili ve verimli bir sınıf ortamını oluşturması ve beklenmektedir. Öğretmenlerin gerekli donanıma sahip olması için kaliteli bir eğitim alması gerekmektedir (Akyıldız, 1995). Öğretmen adayları öğrendikleri teorik bilgileri öğretmenlik uygulaması dersi ile davranışa dönüştürmektedir (Gök ve Sılay, 2004). Lisans eğitiminin son sınıfında verilen öğretmenlik uygulaması dersi dört yıllık kuramsal eğitimle öğretmen adaylarının uygulama okullarının sınıflarında yaparak yaşayarak öğrenme fırsatı bulurlar (Baran, Yaşar ve Maskan, 2015; Şimşek, Alkan ve Erdem, 2013). Öğretmenlik Uygulaması dersi altı saat uygulama ve 2 saat teoriden oluşan 5 kredilik bir derstir (Göktaş ve Şad, 2014). Öğretmenlik mesleğine öğretmen adaylarının en iyi şekilde hazırlanmalarını sağlamak amacıyla verilen bu ders, öğrenim süresince öğretmen adayları tarafından kazanılan öğretmenlik mesleğiyle ilgili bilgi, tutum, beceri ve davranışları, eğitim ortamında kullanabilme yeterliliğine sahip olmalarını amaçlamaktadır (ÖYEGM, 2008). Öğretmenlik Uygulaması, "öğretmen adaylarına, öğretmen olacağı alanda ve öğretim düzeyinde, bizzat sınıf içinde öğretmenlik becerisi kazandıran ve belirli bir ders ya da dersleri planlı bir şekilde öğretmesini sağlayan; uygulama etkinliklerinin tartışılıp değerlendirildiği bir ders" olarak tanımlanmaktadır (MEB Mevzuat, 1998/2493). Bu bağlamda "Öğretmenlik Uygulaması" dersinin öğrenilen kuramsal bilgilerin uygulamayla deneyimlenmesini sağlayan oldukça önemli bir ders olduğu görülmektedir (YÖK, 1998). Nitelikli öğretmenlerin yetiştirilebilmesi açısından Öğretmenlik Uygulaması dersinin öğretmen adaylarına en iyi ve etkili şekilde verilmesi gerekmektedir (Baran vd., 2015; Şimşek vd., 2013). Nitelikli öğretmen, mesleğini severek isteyerek yapan her koşulda öncelikli olarak öğrencilerin psikolojisini, kişisel gelişimini düşünen öğretmenler yetiştirmek uygulama dersinin esas amaçlarındandır (Karasu Avcı, İbret 2016). Öğretmen adayının bu ders kapsamında okullarda öğretmenlik uygulaması yaparak mesleki becerilerini geliştirebilmesi, eğitim materyallerini değerlendirebilmesi, eğitim programını hazırlayabilmesi, çocuklara yönelik ölçme ve değerlendirme yapabilmesi, arkadaşları ve uygulama öğretim elemanı ile uygulama sırasında kazanmış olduğu deneyimleri paylaşabilmesi amaçlanmaktadır (YÖK, 1998). "Bu bağlamda Öğretmenlik Uygulaması dersi, öğretmen adaylarının üniversitede öğrendiklerini hayata geçirme fırsatı sağlayan ve öğretmenlik mesleğinin bir nevi atölyesi özelliğine sahiptir" (Akpınar, Çolak ve Yiğit, 2012).

Türkiye'deki öğretmen yetiştirme politikalarında Cumhuriyet döneminden itibaren farklı yaklaşımların uygulandığı görülmektedir. Öğretmen ihtiyacının karşılanması için farklı uygulamaların yapıldığı ve öğretmenlerin

yetişmesinde niteliğe çok fazla yer verilmediği görülmektedir (Arı ve Kiraz, 1999). Öğretmen adaylarının uygulama sürecinde karşılaşmış olduğu sorunlar, mesleğe karşı bakış açılarını değiştirmekte, olumsuz yönde etkilemekte ve uygulama dersinin amacına ulaşmada bir engel niteliği taşımaktadır. Öğretmen adayının kendini yetersiz görmesi mesleki bir ön yargıya ulaşmasına neden olmaktadır (Bay, Şeker & Alisinanoğlu, 2020; Dursun ve Kuzu, 2008; Yılmaz ve Namlı, 2017). Yapılan araştırmalar öğretmen adaylarının uygulama dersi kapsamında sorunlar yaşadığını ortaya koymuştur (Boz ve Boz, 2006; ; Erarslan, 2009; Gökçe ve Demirkan, 2005; Görgeç, Çokçalışkan ve Korkut, 2013; Karadüz, Eser, Şahin ve İlbay, 2009; Kavas ve Bugay, 2009; Kılıç, 2004; Paker, 2008; Selvi, Doğru, Gencosman ve Saka, 2017; Taşdere, 2014; Severcan, 2007; Ünal ve Özcan, 2000).

Ortaya çıkan sorunların kaldırılması amacıyla Milli Eğitim Bakanlığı ve Yüksek Öğretim Kurumu işbirliğinde 14.06.2018 tarihinde 31666252-399-E. 11700767 sayılı Öğretmenlik Uygulaması Yönergesini güncellemiştir. “Öğretmenlik uygulamasının etkin biçimde yürütülebilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı [MEB] bu doğrultuda uygulama öğrencilerinin öğretmenlik uygulamasına fiilen katılması, aşamalı biçimde etkinlikleri planlayıp yürütmesi, sergilenen performansın uygulama öğretmeni ve öğretim elemanı tarafından ayrı ayrı değerlendirilmesi sağlanmalı ve il milli eğitim; fakülte ve okul ile işbirliği içinde öğretmenlik uygulaması dersine ilişkin alt yapı çalışmaları gerçekleştirmelidir” (MEB, 2018).

Öğretmenlik Uygulama eğitiminin öğretmen yetiştirmedeki yeri ve önemi düşünüldüğünde Öğretmen Adayları öğretmenlik uygulaması dersinin kişisel ve mesleki gelişimlerine (pedagoji bilgisi, idari işleyiş, mesleki yeterlilik vb.) çok şey kazandırmasını beklerken Covid-19 nedeniyle uzaktan eğitimle alınan bu derste; Öğretmen olmanın farkına varma, mesleki bilgi yönünde eksiklerini görme, mesleği yapabilme yönünde cesaret ve güven kazanma, okul ortamını tanıyarak eğitime daha gerçekçi bakma, öğrencilerle sağlıklı ilişkiler kurma, onları eğitim ortamında görüp tanıma, okul yönetimi hakkında doğru bilgileri alma, sınıfta disiplini sağlama, beden dilinin ders içinde nasıl daha etkili olarak kullanılabileceğini gözlemleme, gibi kişisel ve mesleki becerilerden yetersiz kalırlar. Covid-19 virütik pandemisi henüz yaşanan bir pandemi olduğundan, uzaktan eğitim ile ilk kez yüzleşmiş olunması ve özellikle de Eğitim Fakülteleri Öğretmenlik Uygulaması dersinin önemine binaen ve ayrıca literatürde Covid-19 etkisi altında Öğretmenlik Uygulaması dersi konulu çalışma olmadığından bu doğrultuda bu çalışmanın amacı, Fen Bilgisi öğretmen adaylarının, uygulama rehber öğretmenlerinin ve akademisyenlerin Yeni Tip Korona virüs (Covid-19) nedeniyle ara verilen öğretmenlik uygulaması dersi ile ilgili görüşlerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

YÖNTEM

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan olgu bilim (fenomenoloji) deseni kullanılmıştır. Olgu bilim araştırmaları belirli bir zamanda ve belirli bir bağlam içerisinde, insanların dünyayı nasıl deneyimledikleriyle ilgilenmektedir (Bloor ve Wood, 2006; Çilesiz, 2011; Willig, 2008). Farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Bir araştırma bir veya birkaç kişinin deneyimlerine ilişkin hikayeleri rapor ederken, fenomenolojik çalışma birkaç kişinin bir fenomen veya kavramlarla ilgili yaşamış deneyimlerinin ortak anlamını tanımlar (Özet, 2014). Olgubilim çalışmalarının temel amacı, bir olguyla ilgili kişisel deneyimleri, daha genel bir düzeye çekmektir (Creswell, 2007). Bu çalışmada

Covid-19 nedeniyle eğitimine ara verilen Fen Bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersinde edinmesi gereken mesleki yeterlilikler ve bu süreçte yaşadıkları zorlukları detaylı bir şekilde incelenmeye çalışılmıştır.

“Olgu bilim çalışmalarında olguyu (fenomeni) bütün yönleriyle deneyim etmiş bir grup birey ile çalışarak bu fenomen araştırılır. Bu yüzden, büyüklüğü 3-4 kişi ile 10-15 kişi arasında değişen heterojen bir grup belirlenir“ (Özet, 2014). Olgu bilim çalışmasında katılımcıların olguya ilişkin deneyimlerinin olması önemlidir (Creswell, 2007). Bu nedenle çalışmada 2019-2020 Eğitim-Öğretim döneminde Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören sekiz Fen Bilgisi öğretmen adayı, sekiz uygulama öğretim elemanı, sekiz uygulama rehber öğretmenle yürütülmüştür. Katılımcılar pandemi sebebiyle kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları

Bir olgu bilim araştırması olarak tasarlanan bu çalışmada verileri elde etmek amacıyla görüşmelerden faydalanmıştır (Bloor ve & Wood, 2006). Görüşme tekniği incelenen olguya ilişkin zengin ve derin bir anlayış geliştirmek için kullanılır (van Manen, 1990). Bir görüşme tekniği olan derinlemesine görüşme ise bireysel deneyimler hakkında veri toplamanın en uygun yoludur (Kvale, 1996'den aktaran Çilesiz, 2011). Belirtilen özellikler nedeniyle de çalışmada derinlemesine görüşme tekniği kullanılmıştır.

Araştırmaya katılım gönüllülük esası dikkate alınarak gerçekleştirilmiştir. Katılımcıların deneyimlerini anlatmalarını sağlayacak açık uçlu sekiz sorunun kullanıldığı bir yarı yapılandırılmış görüşme yaklaşımı benimsenmiştir (Grbich, 2013). Yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulurken ilgili alanyazın ayrıntılı olarak taranmış öğretmenlik uygulaması kavramıyla ilgili algılarını saptamak amacı ile çeşitli maddeler belirlenerek uzman görüşüne başvurulmuştur. Fen eğitimi alanında iki öğretim üyesi, bir fen bilimleri öğretmeni olmak üzere toplam üç ilgili alandaki uzmanların incelemeleri sonucunda açık uçlu sekiz soru hazırlanmıştır. Görüşme formunda yer alan sorular uzman görüşleri sonucunda yeniden düzenlenmiştir. Eksik bulunan maddeler eklenerek ve maddeler üzerinde düzenlemeler yapıldıktan sonra araştırmanın amacına uygun, anlaşılır ve uygulanabilir olduğu ortaya konmuştur. Görüşme formunda öğretmenlik uygulaması için gereken ortam, dersin uygulanmalı bir ders olduğu için uzaktan eğitim sürecinde nasıl bir yol izlemeleri ve telafisinin yapılması gerektiğini, örgün devam edilemeyen öğretmenlik uygulaması dersi meslek hayatları açısından bir dezavantaj olduğunu ve bunun gibi birçok açıdan algılarını saptamak bu sürecin Fen Bilgisi öğretmen adayı, uygulama öğretim elemanı ve uygulama rehber öğretmenini nasıl etkilediği olumlu ve olumsuz yönlerinin neler olduğu ile ilgili sorular yer almaktadır. Bu çalışmada görüşmeler pandemi sürecinde alınan karantina kararı sebebiyle uzaktan eğitim platformları üzerinden yapılmıştır (Zoom). Zoom üzerinden öğretmen adayları, uygulama rehber öğretmenleri ve öğretim elemanı akademisyenler ile yapılan görüşmeler ortalama yarım saat sürmüş ve verilerin güvenliği açısından veriler kaydedilmiştir.

Verilerin Analizi

“Olgu bilim (fenomenoloji) desenini kullanan çalışmaların amacı, insanların belli bir olgu (fenomen) ya da gerçeğin bilinen bir yönünü kavrama, onunla ilgili çıkarımda bulunma ya da anlamlandırmada kullandıkları farklı yolları aramaktır. Bu arayışla birlikte olgular üzerinde anlamlar ortaya çıkarılır ve bu anlamlar kategorilere göre sınıflandırılır“ (Çepni, 2010). Bu çalışmada görüşmeler uzaktan eğitim platformları kullanılarak yapılan görüşmeler yoluyla elde edilen veriler, Giorgi'nin (1997) tanımlayıcı olgu bilimde kullandığı ve Yıldırım ve Şimşek'in de (2006) vurguladığı içerik analizi yaklaşımıyla çözümlenmiştir. İçerik analizinde yapılan ana işlem, birbirine yakın verileri bilinen kavramlar ve temalar çerçevesinde birleştirerek ve bunları okuyucunun anlayabileceği şekilde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Başlangıç olarak araştırma soruları temel alınarak verilerin analizi için bir çerçeve oluşturulmuştur. Ardından araştırmacılar verilen cevapları okumuş ve katılımcıların genel fikirleri ile ilgili bir izlenim elde edilmiş ve belirli temalar oluşturmuştur. Yani temalar oluşturulurken, görüşme soruları bağlamında yapılmış, öğretmen adayları, uygulama öğretim elemanı ve uygulama rehber öğretmenlerinden gelen cevaplardan yola çıkarak birbiri ile ilişkili ya da benzer sorular aynı temalarda birleştirilmiş ve kodlamalar (Uygulama öğretim elemanları: A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8 Öğretmen adayları: ÖA1, ÖA2, ÖA3, ÖA4, ÖA5, ÖA6, ÖA7, ÖA8 Uygulama rehber öğretmenleri: Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8) yapılmıştır. Kodlayıcı güvenliği için Zoom platformundan alınan ses ve görüntüler bir grup uzman araştırmacı (iki uzman fen eğitimcisi ve bir bilgisayar ve öğretim teknolojileri eğitimcisi aralarında görüş birliği sağlayarak verileri birlikte analiz etmişlerdir.

"Covid-19 Pandemisi Süresince Fen Bilimleri Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulaması Dersi İle İlgili Görüşler" başlıklı bilimsel araştırma Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Etik Kurulunca incelenmiş olup, 29.12.2020 tarih ve 167 sayılı karar ile söz konusu araştırmaya izin verilmiştir.

BULGULAR

Araştırmada elde edilen bulgular; çalışmanın amacını ve problemini destekler nitelikte olmalıdır. Bulgular kısmında sadece bulgular sunulup açıklanmalıdır. Asla yorum yapılmamalıdır. Yorum, tartışma ve sonuç kısmında yapılmalıdır. Bulgular bölümünde gerek görüldüğünde tablo, şekil, grafik veya resimlerle kullanılıp açıklama yapılabilir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Uygulama öğretim elemanına yöneltilen Covid-19 nedeniyle eğitimine ara verilen Fen Bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersinde edinmesi gereken mesleki yeterlilikler ve bu süreçte yaşadıkları zorlukları hakkındaki görüşlerinden elde edilen verilere ilişkin çeşitli temalar ve kodlar Tablo 1'de verilmiştir.

Tablo 1. Uygulama Öğretim Elemanına Pandemi Sürecinde Ara Verilen Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulaması Dersinde Edinmesi Gereken Mesleki Yeterlilikler ve Bu Süreçte Yaşadıkları Zorlukları Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Temalar ve Kodlar

Uygulama Öğretim Elemanları		
Sorular	Tema	Kodlar
Pandemi sürecinde YÖK'ün öğretmen adaylarına sunduğu kaynak ve imkânları yeterli ve doğru buluyor musunuz?	Hayır yeterli bulmuyorum	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8
Öğretmenlik uygulaması dersinin daha verimli olması adına uygulama öğretim elemanı uzaktan eğitim sürecinde nasıl bir yol izlemelidir?	Kazanımlar artırılmalı, Uzaktan eğitim platformlarındaki canlı dersler artırılmalı.	A1, A2, A4
	Pandemi süreci sonrasında telafi eğitimi verilmeli	A3, A5, A6, A7, A8
Sizce öğretmenlik uygulaması dersi Fen Bilgisi öğretmenliği bölümü öğrencileri için önemi nedir? Uzaktan eğitim ile verilen öğretmenlik uygulaması dersinin Fen Bilimleri öğretmen adayları için yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? Kısaca bahsediniz.	Fen Bilgisi eğitimi daha çok yaparak yaşayarak öğrenildiği için uzaktan eğitim yetersizdir	A1, A2, A3, A4, A6, A7, A8
	Öğretmenlik uygulaması dersi Fen Bilgisi öğretmenliği bölümü öğrencileri için önemlidir ama uzaktan eğitim yeterli değildir.	A5
Üniversitede bulunan uzaktan eğitim sisteminin alt yapısının yeterli olduğunu düşünüyor musunuz? Sizce içinde bulunduğumuz pandemi süreci, öğretmenlik uygulaması dersini daha donanımlı yürütebilmek adına bir altyapı oluşturmamıza yardımcı oldu mu?	Yetersiz buluyorum, hem alt yapının oluşmasına hem de deneyim kazandık.	A1, A2, A4, A5, A6, A8
	Yeterli buluyorum, alt yapının oluşmasına hem de deneyim kazandık.	A3, A7
Covid-19 pandemisi sürecinde bu dersin uzaktan eğitim yoluyla verilmesi hakkında ne düşünüyorsunuz? Öğretmenlik uygulaması dersini, uygulama olarak alan öğretmen adayları ile uzaktan eğitim olarak alan öğretmen adayları arasında ne gibi farklıklar oluşturur?	Olumsuz etkilenirler mesleki deneyim ve bilgi açısından yetersiz kalırlar	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8
Sizce bu salgın en çok hangi branş (fen, matematik, sosyal, Türkçe vb) üzerinde daha fazla olumsuz etkileri oldu? Yoksa ayırım yapmaksızın hepsinde mi oldu?	Ayırım yapılmaksızın bütün branşları etkiledi	A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8
Fen bilimleri staj öğrencileri derslerdeki kazanımları edinemedikleri için öğrencilere nasıl ders anlatımı gerçekleştireceklerini kazanımları nasıl kazandıracaklarını öğrenemediler bu konuda onlara gerekli desteği ve bilgilendirmeleri yaptınız mı? Yaptıysanız ne gibi bilgilendirmeler yaptınız?	Sürekli iletişim halindeydik, tecrübelerimden yola çıkarak edindiğim bilgileri paylaşıp yardımcı oldum.	A1, A2, A3, A4, A5, A8
	İletişim kurabileceğim bir ortam sağlayamadığımız için yardımcı olmadım. (internet bağlantısı teknik sorunlar)	A6, A7
Son olarak staj öğrencilerinin okullarda bulunan uygulama öğretmenleriyle fikir alışverişinde buldunuz mu süreci tek taraflı mı yoksa birlikte mi devam ettirdiniz? Puanlama konusunda uygulama öğretmenin de görüşlerini aldınız mı?	Hayır, herhangi bir iletişimde bulunmadım	A1, A2, A6, A7
	6 haftalık süreç boyunca hep görüşme halindeydik puanlama konusunda görüşlerini göz önünde bulundurdum.	A3, A4, A5, A8

Tablo 1'de verilen Uygulama Öğretim Elemanlarının görüşlerini kısaca ifade etmek gerekirse; "Pandemi sürecinde YÖK'ün öğretmen adaylarına sunduğu kaynak ve imkânları yeterli ve doğru bulmadıklarını" ifade etmişlerdir (A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8). Öğretmenlik uygulaması dersinin daha verimli olması adına üç uygulama öğretim elemanı uzaktan eğitim sürecinde "Kazanımlar ve Uzaktan eğitim platformlarındaki canlı dersler artırılmalı" (A1, A2, A4) şeklinde bir yol izlerken, diğer beş uygulama öğretim elemanı "Pandemi süreci

sonrasında telafi eğitimi verilmeli” (A3, A5, A6, A7, A8) şeklinde bir yol izlemişlerdir. Tüm uygulama öğretim elemanları Öğretmenlik uygulaması dersinin Fen Bilgisi öğretmenliği bölümü öğrencileri için önemli olduğunu vurgulamışlardır (A1, A2, A3, A4, A5, A6, A7, A8). Fakat Fen Bilgisi dersi daha çok yaparak yaşayarak öğrenilen bir ders olduğu için uzaktan eğitimin yetersiz kaldığını açıklamışlardır. “Üniversitede bulunan uzaktan eğitim sisteminin alt yapısının yetersiz olduğunun ifade edildiği görülmüştür” (A1, A2, A4, A5, A6, A8). Covid-19 pandemisi sürecinde Öğretmenlik Uygulaması dersinin uzaktan eğitim yoluyla verilmesi hakkında araştırmaya dahil olan tüm uygulama öğretim elemanları öğrencilerin olumsuz etkilendikleri, mesleki deneyim ve bilgi açısından yetersiz kalacaklarını belirtmişlerdir. Bu salgının en çok hangi branş (Fen , Matematik, Sosyal Bilimler, Türkçe vb) üzerinde daha fazla olumsuz etkilediği konusunda; “Ayrım yapılmaksızın bütün branşları etkiledi” şeklinde tüm uygulama öğretim elemanları ortak bir cevap vermişlerdir. Fen bilimleri staj öğrencileri derslerdeki kazanımları edinemedikleri için öğrencilere nasıl ders anlatımı gerçekleştireceklerini kazanımları nasıl kazandıracaklarını öğrenemediler bu konuda onlara gerekli desteği ve bilgilendirmeleri yaptınız mı? Yaptıysanız ne gibi bilgilendirmeler yaptınız? Şeklindeki sorumuza ise altı Uygulama Öğretim Elemanı “Sürekli iletişim halindeydik, tecrübelerimden yola çıkarak edindiğim bilgileri paylaşım yardımcı oldum” (A1, A2, A3, A4, A5, A8)cevabını verirken iki Uygulama Öğretim Elemanı ise “İletişim kurabileceğim bir ortam sağlayamadığımız için yardımcı olmadım (internet bağlantısı teknik sorunlar)” cevabını vermiştir(A6, A7). Son olarak dört Uygulama Öğretim Elamanı “Staj öğrencilerinin okullarda bulunan uygulama öğretmenleriyle fikir alışverişinde bulduklarını ve puanlama yaparken de Uygulama Rehber Öğretmeninin fikirlerini göz önünde bulundurduklarını belirtmişlerdir (A1, A2, A6, A7). Diğer uygulama öğretim elamanları ise bu süreçte uygulama rehber öğretmenleriyle herhangi bir iletişimde bulunmadıklarını vurgulamışlardır (A3, A4, A5, A8).

Öğretmenin Adaylarına yöneltilen Covid-19 nedeniyle eğitimine ara verilen Fen Bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersinde edinmesi gereken mesleki yeterlilikler ve bu süreçte yaşadıkları zorlukları hakkındaki görüşlerinden elde edilen verilere ilişkin çeşitli temalar ve kodlar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. Uygulama Öğretim Elemanına Pandemi Sürecinde Ara Verilen Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulaması Dersinde Edinmesi Gereken Mesleki Yeterlilikler ve Bu Süreçte Yaşadıkları Zorlukları Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Temalar ve Kodlar

Öğretmen Adayları		
Sorular	Tema	Kodlar
Covid-19 pandemi sürecinde öğretmenlik uygulaması uzaktan eğitim olmasının olumlu-olumsuz yönleri nelerdir?	Mesleki açıdan yetersiz kalmaktayız ama toplumun sağlığı için uzaktan eğitim yapmak zorundayız.	ÖA1, ÖA2, ÖA3, ÖA5, ÖA6, ÖA7, ÖA8
	Etkin katılım sağlanılamıyor.	ÖA4
Fen bilgisi öğretmenliği son sınıf öğrencisi olarak öğretmenlik uygulaması dersini uzaktan eğitim olarak alıyorsunuz. Bu dersin öğretmenlik deneyimi kazanmanızda etkili olduğunu düşünüyor musunuz?	Öğretmenlik sadece bu öğretmenlik uygulaması dersinin uzaktan alınmasıyla olumsuz etkilenmez.	ÖA1, ÖA5, ÖA6, ÖA8
	Bu dersi uzaktan alınması bizi olumsuz etkiler.	ÖA2, ÖA3, ÖA4, ÖA7
Covid-19 Pandemi sürecinde öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanımı ile ilgili kendini geliştirme açısından staj okulundan staj öğretmeninden ve	İyi düzeyde bizi geliştirmesi ve bizi bu dönemde desteklemesi Uygulama koordinatörü	ÖA1, ÖA2, ÖA3 , ÖA5, ÖA7, ÖA8

uygulama öğretim elemanından beklentileriniz nelerdir? Bu süreçte size üniversitedeki uygulama koordinatörü mü yoksa uygulama öğretmeni mi eşlik etti?	Tecrübelerini bizimle paylaşmasını isterdim. Uygulama Öğretmeni	ÖA6,
Covid-19 pandemi sürecinde öğretmenlik uygulaması dersinin verilmesini ister miydiniz? Veya bu süreçte başarılı bir şekilde atlatıldıktan sonra dersi almak ister miydiniz? Ya da sizin uzaktan eğitim sürecinde nasıl olabilir gibi önerileriniz var mı?	Kesinlikle istemezdim bu süreç başarılı bir şekilde atlatıldıktan sonra telafi eğitimi isterdim. Eğitimin yüz yüze devam etmesini isterdim.	ÖA1, ÖA2, ÖA5, ÖA6, ÖA8 ÖA3, ÖA7
Sizce pandemi süreci dolayısıyla örgün devam edilemeyen öğretmenlik uygulaması dersi siz öğretmen adaylarında meslek hayatınız açısından herhangi bir dezavantaj oluşturur mu? Neden?	Sınıf hakimiyeti, iletişim zayıflığı gibi birçok yönden mesleki hayatımızda dezavantaj olur.	ÖA1, ÖA2, ÖA3 ÖA4, ÖA5, ÖA6, ÖA7, ÖA8
Pandemi sürecinde öğretmenlik uygulaması dersi için verilen ödev ve proje çalışmalarını verimli buluyor musunuz?	Evet, verimli buluyorum Hayır, verimli bulmuyorum.	ÖA1, ÖA2, ÖA3 , ÖA7, ÖA8 ÖA5, ÖA6
Peki, bu salgından dolayı ebadan uzaktan eğitim dersleri veriliyor bildiğiniz üzere izliyor musunuz kendi branşınızı takip ediyor musunuz?	Evet, takip ediyorum. Hayır, takip etmiyorum.	ÖA1, ÖA2. ÖA3, ÖA4, ÖA5, ÖA6, ÖA7, ÖA8.
Pandemi sürecinde MEB olsun YÖK olsun güncel bilgi ve paylaşımlar yapıldı bunları takip ediyor musunuz? Yapılan açıklamalarda sizleri ilgilendiren kısımlar konusunda desteklediğiniz ve desteklemediğiniz düşünceler var mı? Varsa neler?	Bu süreçte eğitimin uzaktan ilerliyor olması en doğru karardı takip ediyorum. Takip etmiyorum.	ÖA1, ÖA2, ÖA3, ÖA ÖA4, ÖA5, ÖA7, ÖA8

Tablo 2’de verilen öğretmen adaylarının görüşlerini kısaca ifade etmek gerekirse; Covid-19 sürecinde öğretmenlik uygulaması uzaktan eğitim olmasının olumsuz yönlerini bazı öğretmen adayları mesleki açıdan yetersiz kaldıklarını (ÖA1, ÖA2, ÖA3, ÖA5, ÖA6, ÖA7, ÖA8) ifade ederken bazı öğretmen adayları ise etkin katılım sağlayamıyoruz (ÖA4) şeklinde ifade etmişlerdir. Fen Bilgisi öğretmen adayları uzaktan eğitimle aldıkları Öğretmenlik Uygulaması dersi öğretmenlik deneyimi kazanımı hakkında dört öğretmen adayı “Öğretmenlik sadece bu öğretmenlik uygulaması dersinin uzaktan alınmasıyla olumsuz etkilenmez” şeklinde yorumlarken diğer dört öğretmen adayı ise “bu dersin uzaktan alınması bizi olumsuz etkiler” şeklinde yorumlamışlardır. Covid-19 Pandemi sürecinde öğretim yöntem ve tekniklerinin kullanımı ile ilgili kendini geliştirme açısından staj okulundan staj öğretmeninden ve uygulama öğretim elemanından beklentilerini sekiz öğretmen adayı da “Bizi iyi bir şekilde geliştirmesi, tecrübelerini bizimle paylaşmaları ve en önemlisi ise bu süreçte bize destek olmalarını bekliyoruz” şeklinde açıklamışlardır. Yine Tablo 2’ye göre bu dönemde yedi öğretmen adayına Uygulama öğretim elemanı eşlik ederken (ÖA1, ÖA2, ÖA3, ÖA5, ÖA7, ÖA8,) bir öğretmen adayına ise uygulama rehber öğretmeni eşlik etmiştir (ÖA4). Covid-19 pandemi süreci rağmen öğretmenlik uygulaması dersini yüz yüze devam etmesini isteyen iki Öğretmen adayımız (ÖA3, ÖA7) ve bu görüşün aksine pandemi süreci başarılı bir şekilde atlatıldıktan sonra telafi eğitimin yapılmasını isteyen altı Öğretmen adayımız mevcut (ÖA1, ÖA2, ÖA5, ÖA6, ÖA8). Pandemi sürecinde öğretmenlik uygulaması dersi için verilen ödev ve proje çalışmalarını Öğretmen adaylarının çoğunluklu olarak verimli bulmuştur (ÖA1, ÖA2, ÖA3, ÖA7, ÖA8). Yine Öğretmen Adaylarının büyük bir kısmı EBA’dan verilen uzaktan eğitim derslerine katılmadığını belirtmişlerdir (ÖA3, ÖA4, ÖA5, ÖA6, ÖA7, ÖA8). Son olarak Öğretmen Adaylarının yarısı Pandemi sürecinde MEB ve YÖK’ün güncel bilgi ve paylaşımlarını

takip ettiğini ve bu süreçte uzaktan eğitimin en doğru karar olduğunu ifade ederken yarısı ise takip etmediğini ifade etmişlerdir.

Uygulama Rehber Öğretmenine yöneltilen Covid-19 nedeniyle eğitimine ara verilen Fen Bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersinde edinmesi gereken mesleki yeterlilikler ve bu süreçte yaşadıkları zorlukları hakkındaki görüşlerinden elde edilen verilere ilişkin çeşitli temalar ve kodlar Tablo 3’de verilmiştir.

Tablo 3: Uygulama Rehber Öğretmenlerine Yöneltilen Covid-19 Pandemisi Sürecinde Ara Verilen Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulaması Dersinde Edinmesi Gereken Mesleki Yeterlilikler ve Bu Süreçte Yaşadıkları Zorlukları Hakkındaki Görüşlerine İlişkin Temalar ve Kodlar

Sorular	Temalar	Kodlar
Öğretmenlik uygulaması dersini almanız mesleki becerilerin gelişmesinde etkili olmuş mudur? Öğretmenlik uygulaması dersini alamayan öğretmen adayları meslek hayatında yetersiz olacaklarını düşünüyor musunuz? tavsiye ve önerileriniz nelerdir?	Evet etkili oldu, Mesleki hayatlarında yetersiz olabilirler fakat EBA’dan yardım alarak ve araştırma yaparak başarılı olabilirler.	Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6
	Evet etkili oldu, Bu dersi örgün alan arkadaşlardan yardım alabilirler.	Ö8
	Evet etkili oldu. Mesleki hayatında empati kurarak iletişimi sağlayabilirler.	Ö2, Ö7
Covid-19 pandemi sürecindeki öğretmen adayı olsaydınız, öğretmenlik uygulaması dersini uzaktan eğitim olarak almak ister miydiniz?	Hayır istemezdim.	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8.
Covid-19 pandemi sürecinde öğretmenlik uygulaması dersini alamayan öğretmen adayları için telafinin yapılması hakkında düşünceleriniz nelerdir?	Kimse bilgisiz ve tecrübesiz bir öğretmeni istemez telafi eğitimi verilmelidir.	Ö1, Ö3, Ö4, Ö8
	Ortama zamanla alıncakları için telafi eğitimi yapılamaz.	Ö2, Ö7, Ö5, Ö6,
Öğretmenlik uygulaması dersini sizde Covid-19 ve benzeri bir durum yüzünden alamadıysanız dersin mesleki hayatınızda oluşturabileceği eksiklikleri gidermek için nasıl bir yol izlerdiniz?	İletişim konusunda sıkıntı çekerdim.	Ö1, Ö5, Ö6
	Adaptasyon sıkıntısı yaşayabilirler.	Ö2, Ö4
	Bilgi yetersizliği çekerdim.	Ö3.
Teorik olarak gördüğünüz bilgileri öğretmenlik uygulaması dersinde uygulamanız meslek hayatında ne gibi etkiler sağlamıştır?	Dersi nasıl işleyeceğim konusunda yol gösterir.	Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6
	Teorik bilgilerim bana özgüven kazandırır.	Ö1, ö7
Sizce Covid-19 pandemisinden dolayı öğretmenlik uygulaması dersinin uzaktan eğitim olarak verilmesinin olumlu-olumsuz yönleri nelerdir?	Dersin verimli olmaması	Ö4,Ö6
	İletişim eksikliği	Ö2, Ö7
	Ders aksatmadan iletilebiliyorduk	Ö1, Ö3, Ö5, Ö8
Covid-19 pandemisi nedeniyle uygulanan uzaktan eğitim sistemi ile ilgili deneyimleriniz nelerdir?	Yararlı değildi	Ö1, Ö2,
	Gayet verimliydi, uzaktan eğitim platformlarını öğrenme fırsatımız oldu.	Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8
Siz uzaktan eğitimle fen bilimleri dersinin kazanımlarını kazandırabildiniz mi?	Staj öğrencimle iletişimde bulunmadım.	Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7,Ö8

Öğretmenlik uygulamasında staj öğrencileriniz varsa bu süreçte sizinle uzaktan eğitimde yer aldılar mı?	Pek kazandıramadım, telafisi yapılmalı, staj öğrencimle iletişim halindeydik. Ö6

Tablo 3' de verilen uygulama rehber öğretmenlerinin görüşlerini kısaca ifade etmek gerekirse; uygulama rehber öğretmenleri örgün olarak aldıkları Öğretmenlik Uygulaması dersini mesleki becerilerinin gelişmesinde etkili olduğunu dile getirmişlerdir (Ö1, Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö7,Ö8). Öğretmenlik Uygulamasını örgün olarak alamayan Öğretmen Adaylarına EBA'dan yardım alabileceklerini ve merak ettikleri bütün soruların cevabını internet erişim ağlarında bulabileceklerini (Ö1, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6), bu dersi örgün alan arkadaşlarından yardım alabileceklerini (Ö8), mesleki hayatlarında empati kurarak iletişimde bulunabilecekleri (Ö2, Ö7) şeklinde tasfiyeler vermişlerdir. Öğretmenlik uygulaması gibi mesleki hayatı deneyimleme şansı veren önemli bir dersi hiçbir Uygulama Öğretmeni uzaktan eğitimle almak istememişlerdir. Yine Tablo 3' de ki verilere göre pandemi süreci başarılı bir şekilde atlatıldıktan sonra telafi eğitimin yapılmasını isteyen dört Uygulama rehber öğretmeni (Ö1, Ö3, Ö4, Ö8) varken bunun aksini belirten dört Uygulama Rehber Öğretmenimiz ise "ortama zamanla alışacaklarını ve telafi eğitiminin yapılamayacağını" söylemişlerdir (Ö2, Ö7, Ö6, Ö5). Uygulama Rehber öğretmenleri teorik olarak gördükleri bilgileri öğretmenlik uygulaması dersinde uygulamaları mesleki hayatlarında özgüven kazandırdıklarını, kendilerini daha iyi ve doğru ifade ettiklerini (Ö1, Ö7) dile getirirken, bir diğer ifade ise "Teorik bilgiler dersi nasıl işleyeceğim konusunda bana yol göstericidir" şeklindedir (Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6). Sizce Covid-19 pandemisinden dolayı öğretmenlik uygulaması dersinin uzaktan eğitim olarak verilmesinin olumlu-olumsuz yönleri nelerdir? Sorusuna iki uygulama öğretmeni (Ö4, Ö6) "Dersin verimli olmaması", iki uygulama rehber öğretmeni (Ö2, Ö7) "İletişim eksikliği"ni olumsuzluk olarak belirtirlerken dört uygulama rehber öğretmeni (Ö1, Ö3, Ö5 ve Ö8) "Ders aksatmadan ilerleyebiliyorduk" şeklinde olumlu görüş beyan etmişlerdir. Uygulama rehber öğretmeni Covid-19 pandemisi nedeniyle uygulanan uzaktan eğitim sistemi ile ilgili deneyimlerini "Gayet verimliydi Uzaktan eğitim platformlarını öğrenme fırsatımız oldu" (Ö3, Ö4, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8) şeklinde açıklarken kalan iki uygulama rehber öğretmeni ise uzaktan eğitim sistemini verimsiz bulduklarını söylemişlerdir (Ö1, Ö2). Son olarak "Siz uzaktan eğitimle fen bilimleri dersinin kazanımlarını kazandırabildiniz mi?" sorusuna yedi uygulama rehber öğretmeni "Bu süreçte elimden geldiğince kazandırmaya çalıştım" şeklinde cevaplayıp yine bu öğretmenlerimiz staj öğrencileriyle görüşmediklerini ifade ederken bir öğretmenimiz ise "Pek kazandıramadım telafisi yapılmalı" şeklinde bir örnek ifade kullanmıştır ve bu süreçte staj öğrencisiyle görüşmediğini belirtmiştir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Mevcut araştırmadan elde edilen sonuçlar Covid-19 nedeniyle eğitime ara verilen Fen Bilgisi öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersinde edinmesi gereken Mesleki Yeterlilikler ve bu süreçte yaşadıkları zorluklara ait bulgular; Öğretmen Adayları, Uygulama Öğretim Elemanı ve Uygulama Rehber Öğretmeni olarak ayrı ayrı değerlendirilecektir.

Öğretmen Adayları öğretmenlik uygulaması dersinin kişisel ve mesleki anlamda onlara çok şey kazandırmasını beklerken Covid-19 nedeniyle uzaktan eğitimle alınan bu derste; Öğretmen olmanın farkına varma, çekingelik,

endişe, korku ve kaygıları aşma, mesleki bilgi yönünde eksiklerini görme, mesleği yapabilme yönünde cesaret ve güven kazanma, okul ortamını tanıyarak eğitime daha gerçekçi bakma, öğrencilerle sağlıklı ilişkiler kurma, onları eğitim ortamında görüp tanıma, okul yönetimi hakkında doğru bilgileri alma, sınıfta disiplini sağlama, beden dilinin ders içinde nasıl daha etkili olarak kullanılabileceğini gözleme, ilgiyi sürekli canlı tutabilmek için gerekli motivasyon tekniklerini gözleme, farklı yöntem, teknik ve araç gereç kullanmanın kayda değer ve etkili olduğunu anlama, çocuklarla yakından ilgilenmenin hem disiplin sorunlarını çözme hem de verimli ders yapma açısından etkili olduğunu görme gibi kişisel ve mesleki becerilerinin yetersiz kaldığını vurgulamışlardır. Yetersiz kaldıkları bu kişisel ve mesleki beceriler ilerdeki meslek hayatlarında bir dezavantaj olarak karşılına çıkacağı için telafi eğitimin yapılmasının gerekli olduğunu ortaya koymuşlardır. Elde edilen bulgular ışığında pandemi sürecinde; her alanda olduğu gibi Fen Eğitimine de sağlayacağı katkılar açısından Öğretmen Yetiştirme programlarında Okul Deneyimi ve Öğretmenlik Uygulaması derslerinin amacına ulaşabilmesi için uygulama okulu, öğretmen adayı ve öğretim elemanı üçgeni arasında güçlü bir iletişim olmalıdır. Öğretmen adayları bu süreçte Uygulama Öğretim Elemanı ve Uygulama Rehber Öğretmeninden kendilerine destek olmaları, bilgi ve tecrübelerini aktarmalarını istemiştir. Fakat sadece Uygulama Öğretim Elemanı ile iletişimde oldukları saptanmıştır. Öğretmen Adayları öğretmenlik uygulaması dersi için verilen ödev ve proje çalışmalarını verimli olduğunu belirtirken, EBA'daki uzaktan eğitim derslerine katılmadıkları görülmüştür. Ayrıca Öğretmen Adaylarının yarısı Pandemi sürecinde MEB ve YÖK'ün güncel bilgi ve paylaşımlarını takip ettiği ve bu süreçte uzaktan eğitimin en doğru karar olduğunu ifade ederken yarısı ise takip etmediği tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının uygulama okullarında geçirdikleri süreç önemli ve çok yönlü incelenmesi gereken bir durum olduğu için konuyla ilgili pek çok çalışmanın yapıldığı da görülmektedir. Bu çalışmalardan bazıları; Altıntaş ve Görgeç (2014) yaptıkları çalışmada öğretmen adaylarının uygulama ile kendilerini öğretmen olarak hissettiklerini, öğretmenlik mesleğine karşı olumlu tutum geliştirdikleri, ve eksiklerini gördüklerini ortaya koymuştur. Eraslan (2009), yaptığı çalışmada öğretmen adaylarının uygulama yaparken kendilerini sınıfın öğretmeni gibi hissettiklerini ve uygulamada çocukları ve eğitim ortamını daha yakından tanıma imkanı bulduklarını ifade ettiklerini belirtmiştir. Özkılıç, Bilgin ve Kartal (2008) çalışmalarında öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulamasında kendilerini yeterli olarak değerlendirdiklerini, uygulama öğretmenleri ve öğretim elemanlarının da kendilerini uygulamada çoğunlukla başarılı gördüklerini, ancak çocukların bireysel farklılıklarını dikkate almada kendilerini yetersiz gördüklerini ifade etmiştir. Aslan ve Sağlam'ın (2018) 1129 öğretmen adayı ile yaptığı çalışma sonucunda öğretmenlik uygulamasının öğretmen adayları üzerinde genel olarak olumlu etkisi olmasına rağmen öğretmen adaylarının yeterince bilgilendirilmemeleri ve okulların olumsuz koşulları gibi bazı sorunların yaşandığı sonucu ortaya konmuştur.

Uygulama Öğretim Elemanı pandemi sürecinde YÖK'ün öğretmen adaylarına sunduğu kaynak ve imkânları yeterli ve doğru bulmadıklarını ifade ettikleri tespit edilmiştir. Yetersiz imkan ve kaynaklardan dolayı iletişim kurabilecekleri bir ortam oluşturmada sıkıntı çektiklerini, yine de bu süreç boyunca tecrübelerini ve mesleki yeterliliklerini paylaştıklarını ortaya koymuştur. Fen bilimi bir doğa bilimidir. İnsanların yaşadıkları çevreyi anlayıp yorumlama, bu karmaşık çevrede bir düzenlilik arama düşüncesini tetikleyen bilgi ve becerilerin özü (Hançer, Şensoy ve Yıldırım, 2003) olduğu için fen bilgisi eğitiminde uzaktan eğitim yetersiz kaldığını ve

telafisinin yapılması gerektiğini savunmuşlardır. Uygulama Öğretim elemanı uzaktan eğitim sürecinde Uygulama Rehber öğretmeni ile görüş alışverişinde bulunması ve puanlama yaparken de Uygulama Rehber öğretmenin görüşlerini de göz önünde bulundurması gerekirken sadece dört tanesinin bu şekilde ilerlediği görülmüştür.

Uygulama Rehber öğretmenleri örgün olarak aldıkları Öğretmenlik Uygulaması dersini mesleki becerilerinin gelişmesinde etkili olduğunu dile getirmişlerdir. Öğretmenlik Uygulamasını örgün olarak alamayan öğretmen adaylarına EBA'dan yardım alabileceklerini ve merak ettikleri bütün soruların cevabını internet erişim ağlarında bulabileceklerini, bu dersi örgün alan arkadaşlarından yardım alabileceklerini, Mesleki hayatlarında empati kurarak iletişimde bulunabilecekleri şeklinde tavsiyeler verildiği görülmüştür. Öğretmenlik uygulaması gibi mesleki hayatı deneyimleme şansı veren önemli bir dersi hiçbir uygulama öğretmeni uzaktan eğitimle almak istememişlerdir. Uygulama rehber öğretmenleri teorik olarak gördükleri bilgileri öğretmenlik uygulaması dersinde uygulamaları mesleki hayatlarında özgüven kazandırdıklarını, kendilerini daha iyi ve doğru ifade ettiklerini ve dersi nasıl işleyecekleri konusunda fayda sağlarken öğrencilerle sağlıklı ilişkiler kurma, onları eğitim ortamında görüp tanıma, okul yönetimi hakkında doğru bilgileri alma, sınıfta disiplini sağlama, beden dilinin ders içinde nasıl daha etkili olarak kullanılabileceğini gözleme, ilgiyi sürekli canlı tutabilmek için gerekli motivasyon tekniklerini gözleme, farklı yöntem, teknik ve araç gereç kullanmanın kayda değer ve etkili olduğunu anlama, çocuklarla yakından ilgilenmenin hem disiplin sorunlarını çözme hem de verimli ders yapma açısından etkili olduğunu görme gibi kişisel ve mesleki becerilerin sadece öğretmenlik uygulaması dersinde kazanıp mesleki hayatlarında iletirler. Uzaktan eğitimle bu kişisel ve mesleki becerilerden yetersiz kalacakları için Pandemi süreci başarılı bir şekilde atlatıldıktan sonra telafi eğitiminin verilmesi vurgulanmıştır. Bu görüşlere paralel olarak yapılan çalışmalardan biri olan Baştürk (2010) çalışmasında, uygulama öğretmenlerinin Okul Deneyimi/Öğretmenlik Uygulaması dersleri ve öğretmen adayları hakkındaki görüşlerini ortaya çıkarmayı amaçlamışlardır. Tarama modelinin kullanıldığı çalışmanın örneklemini İstanbul ili Anadolu yakası sınırları içerisinde bulunan 3 farklı lisede çalışan ve stajyer öğrencileri bulunan 6 uygulama öğretmeni oluşturmaktadır. Yarı yapılandırılmış mülakatlardan elde edilen verilere göre uygulama öğretmenleri, uygulama öğretmenliği konusunda eğitim almak istedikleri ve bu işi mesleki gelişim açısından yararlı buldukları ancak öğretmen adaylarının Okul Deneyimi kapsamında yaptıkları etkinliklerin uygulama öğretmenleri tarafından tam olarak bilinmediği sonucuna ulaşmıştır.

ÖNERİLER

Araştırma verilerinin elde edildiği gruptan öğretmen adaylarının meslekî yaşamlarının en önemli uygulaması olan öğretmenlik uygulaması dersini gerektiği gibi işleyemedikleri, uygulama okulu ve üniversite işbirliğinin de yeterince sağlanamadığı; uygulama öğretim elemanlarının gerektiği kadar öğretmen adaylarına destek veremediği aynı zamanda uygulama rehber öğretmeni ile işbirliği içinde çalışmadıkları ve ayrıca uygulama rehber öğretmenlerinin deneyimlerini öğretmen adaylarına gerektiği gibi aktarmadığı Covid-19 pandemi sürecinde öğretmenlik uygulaması dersinin Yükseköğretim kurumu'nun gerekçeli bir kararı ile telefili edilmesinin çok yararlı olacağı önerilmektedir. Bundan sonra yaşanabilecek olağanüstü durumların öğretmenlik uygulaması dersine etkisinin en az oranda kalabilmesi için Eğitim Fakültelerinde ve uygulama okullarında gerekli önlemler

alınması fakülte –okul işbirliğine dayalı online uygulama sisteminin daha etkin olabileceği platformların geliştirilmesi önerilirken bu konu ile yapılacak iyileştirme ve önlemler ile ilgili çalışmalar da yapılmasına özendirilmelidir. Özellikle öğretmenlik uygulaması ile ilgili çalışmalar Eğitim Fakültelerinin birlikte oluşturabilecekleri bir platformda uygulama okullarının tümü göz önüne alınarak yeniden yapılandırılmalıdır.

Etik Metni

“Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazar(lar)a aittir.”

Yazar(lar)ın Katkı Oranı Beyanı: Yazarlar araştırmaya eşit katkı sağlamışlardır.

KAYNAKÇA

- Akpınar, M., Çolak, K., & Yiğit, E. Ö.(2012). Öğretmenlik uygulaması dersi kapsamında sosyal bilgiler öğretmen adaylarının yeterliklerine yönelik uygulama öğretmenlerinin görüşleri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, (36), 41-67.
- Alkan, V., Şimşek, S., & Erdem, A. R. (2013). Uygulama okullarındaki yönetici ve eğitici per sonelin okul deneyimi dersine ilişkin önerileri. *Education Sciences*, 8(2), 245-260
- Arı, A., & Kiraz, E. (1999). Okul deneyimi uygulamalarında karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri. III. *Fen Bilimleri Eğitimi Sempozyumu Bildiriler Kitabı*, 307, 310.
- Aslan, M., Sağlam, M. (2018). Öğretmenlik uygulaması dersinin öğretmen adaylarının görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33(1), 144-162
- Avcı, E. K., & İbret, B. Ü. (2016). Öğretmenlik uygulaması-II dersine ilişkin okul öncesi öğretmen adaylarının görüşlerinin değerlendirilmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(5), 2519-2536.
- Ayvacı, H. Ş. ve Bebek, G. (2017). 2013 yılında revize edilen fen bilimleri dersi öğretim programında yer alan kazanımların incelenmesi: Model oluşturma ve kullanma konusu. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14(1), 89-104.
- Bankası, Y. D., & Demirtaş, A. (1997). *Milli eğitimi geliştirme projesi hizmet öncesi öğretmen eğitimi*. MEB.
- Baran, M., Yaşar, Ş., & Maskan, A. (2015). Fizik öğretmen adaylarının öğretmenlik uygulaması dersine yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (26), 230-248.
- Baştürk, S. (2010). Uygulama öğretmenlerine göre okul deneyimi grubu dersleri ve öğretmen adayları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 8(4), 869-894.
- Bay, D. N., Şeker, P. T., & Alisanoğlu, F. (2020). Öğretmenlik Uygulaması Dersine İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşleri. *Anadolu University Journal of Education Faculty*, 4(1), 1-20.
- Bloor, M., & Wood, F. (2006). *Keywords in qualitative methods: A vocabulary of research concepts*. Sage.
- Cilesiz, S. (2011). A phenomenological approach to experiences with technology: Current state, promise, and future directions for research. *Educational Technology Research and Development*, 59(4), 487-510..
- Cömert, S. & Balkan Kıyıcı F. (2004). Fen bilgisi öğretiminde oluşturmacı yaklaşım uygulamasının akademik başarıya etkisinin belirlenmesi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7, 151-162.

- Creswell, J. (2007). *Qualitative inquiry and research design: Choosing among five approaches*. (2nd ed). Sage.
- Çelikten, M. (2005). Öğretmenlik mesleği ve özellikleri. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(19), 207-237.
- Çepni, S. (2010). *Introduction to research and project work*. Celepler Printing.
- Dişikitli, A. F. (2011). *İlköğretim 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin fen ve teknoloji dersine yönelik tutumları ile fen ve teknoloji dersi başarıları arasındaki ilişki* (No: 280645) [Doctoral dissertation, Selçuk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü].
- Dursun, Ö. Ö., & Kuzu, A. (2008). Öğretmenlik uygulaması dersinde yaşanan sorunlara yönelik öğretmen adayı ve öğretim elemanı görüşleri. *Selçuk Üniversitesi Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 25, 159-178.
- Giorgi, A. (1997). Fenomenolojik yöntemin nitel bir araştırma prosedürü olarak değerlendirilmesi, uygulanması ve değerlendirilmesi. *Fenomenolojik Psikoloji Dergisi*, 28(2), 235-260.
- Göktaş, Ö., & Şad, S. N. (2014). Okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması dersi uygulama öğretmenlerinin seçim süreci: ölçütler, sorunlar ve öneriler. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(4), 115-128.
- Grbich, C. (2013). Foreword: Depth psychological research methods. *International Journal of Multiple Research Approaches*, 7(3), 286-286.
- Gürdal, A., Şahin, F., & Çağlar, A. (1988). Fen öğretimi. *Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Yayınları*, 21, 34-49.
- Hançer, A. H., Şensoy, Ö., & YILDIRIM, H. İ. (2003). İlköğretimde çağdaş fen bilgisi öğretiminin önemi ve nasıl olması gerektiği üzerine bir değerlendirme. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(13), 80-88.
- Bal, H. (2015). *Fen eğitiminde teknoloji kullanımı değerlendirme raporu*. Millî Eğitim Bakanlığı Yenilik Ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü. https://yegitek.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2018_11/06104547_Fen-Egitiminde-Teknoloji-Kullanimi-Değerlendirme-Raporu-2015_HYIya_Bal.pdf
- Kaptan, F., & Korkmaz, H. (2001). Fen eğitiminde probleme dayalı öğrenme yaklaşımı. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(20), 185-192.
- Kaya, V. H., Polat, D., & Karamüftüoğlu, İ. O. (2012, Haziran 27-30). *Öğretmen adaylarının fen ve teknoloji öğretimine yönelik öz yeterlik ölçeği geliştirme çalışması* [Sözlü sunum]. X. Ulusal Fen Bilimleri ve Matematik Eğitimi Kongresi, https://www.pegem.net/Akademi/kongre_detay.aspx?id=135434
- Kurumu-YÖK, Y. Ö. (1998). YÖK Dünya Bankası Millî Eğitim Geliştirme Projesi, Hizmet Öncesi Öğretmen Eğitimi.
- Kvale, S. (1996). The 1,000-page question. *Qualitative inquiry*, 2(3), 275-284
- MEB Mevzuat (1998/2493). Öğretmen adaylarının Milli Eğitim Bakanlığına bağlı eğitim öğretim kurumlarında yapacakları öğretmenlik uygulamasına ilişkin yönerge. (30.03.2012) *Tebliğler Dergisi*, <http://mevzuat.meb.gov.tr/html/102.html>
- ÖYEGM, M. (2008). *Öğretmen Yeterlikleri Öğretmenlik Mesleği Genel ve Özel Yeterlik Alanları*. Devlet Kitapları Müdürlüğü.(Elektronik).

- Öz, B. (2007). *2001 ilköğretim fen bilgisi dersi ve 2005 ilköğretim fen ve teknoloji dersi programlarına ilişkin öğretmen görüşleri* (No: 220643) [Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü]. YÖK Tez Merkezi.
- Selvi, M., Doğru, M., Gencosman, T., & Dilara, S. A. K. A. (2017). Fen bilimleri öğretmen adaylarının okul deneyimi ve öğretmenlik uygulaması derslerine ilişkin görüşlerinin etkinlik kuramına göre incelenmesi. *Ondokuz Mayıs Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36(1), 175-194.
- Sılay, İ., & Gök, T. (2004, Temmuz 6-9). *Öğretmen adaylarının uygulama okullarında karşılaştıkları sorunlar ve bu sorunları gidermek amacıyla hazırlanan öneriler üzerine bir çalışma*. XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı.
- Sifoğlu, N. (2007). *İlköğretim 8. Sınıf fen bilgisi dersinde yapısalcı öğrenme ve probleme dayalı öğrenme yaklaşımlarının öğrenci başarısı üzerine etkisi* (No:190944) [Yüksek lisans tezi]. YÖK Tez Merkezi.
- Şimşek, S., Alkan, V., & Erdem, A. R. (2013). Öğretmenlik uygulamasına ilişkin nitel bir çalışma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(34), 63-73.
- Van Manen, M. (1990). Beyond assumptions: Shifting the limits of action research. *Theory into practice*, 29(3), 152-157.
- Willig, A. (2008). Recent and emerging topics in wireless industrial communications: A selection. *IEEE Transactions on industrial informatics*, 4(2), 102-124.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2006). Sosyal bilimlerde nitel araştırma. *Seçkin Yayıncılık*.
- Yılmaz, A., & Namlı, S. (2017). Öğretmenlik uygulaması dersine katılan uygulama öğretmeni ve öğretmen adaylarının mesleki yeterliklerine ilişkin görüşleri. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 14(3), 3061-3077.